

O'QITUVCHI VA O'QUVCHI O'RTASIDAGI KONFLIKTLARNING KELIB CHIQISH SABABLARI

DTPI o'qituvchusi O'razov F.

*Denov tadbirkorlik va pedagogika insitituti Peagogika yònalishi 2-
bosqich 101-guruh talabasi Raxmatova Xurriyat Ne'matjon qizi*

Tel raqam: +998959220605

Annotatsiya: *Ushbu maqolada o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi munosabatlar tizimi, ularda yuzaga keladigan ziddiyatlar (konfliktlar) sabablari va ularni oldini olish yo'llari tahlil qilingan. Pedagogik jarayonda sog'lom muloqot muhitini yaratishning dolzarbligi asoslab beriladi.*

Kalit so'zlar: *konflikt, ziddiyat, o'qituvchi, o'quvchi, muloqot, pedagogik jarayon, psixologik muhit.*

KIRISH

Zamonaviy ta'lim tizimida o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi o'zaro munosabatlar sifati o'quv jarayonining samaradorligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Afsuski, amaliyotda bu munosabatlarda ba'zan ziddiyatli holatlar (konfliktlar) vujudga kelmoqda. Bu holatlar nafaqat ta'lim sifatiga, balki o'quvchining psixologik holatiga, motivatsiyasiga va shaxsiy rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

O'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi munosabatlar ta'lim-tarbiyaning yuragi sanaladi. Bu o'zaro aloqalar sog'lom, ochiq va samarali bo'lsa, o'quv jarayoni ham muvaffaqiyatli kechadi. Aksincha, ziddiyatli, tushunmovchilikka boy muhitda esa na o'quvchi to'laqonli bilim oladi, na o'qituvchi o'z pedagogik maqsadlariga yetadi. Ushbu maqolada o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi konfliktlarning asosiy sabablariga tahliliy yondashilgan holda, ularning pedagogik, psixologik, ijtimoiy va kommunikativ ildizlari ko'rsatib o'tildi.

Asosiy qism

Konflikt – bu qarama-qarshi manfaatlar, fikrlar yoki ehtiyojlar to'qnashuvi natijasida yuzaga keladigan ijtimoiy-psixologik holatdir. Pedagogik faoliyatda esa konfliktlar ko'pincha kommunikatsiya buzilishi, tarbiyaviy yondashuvdagi farqlar yoki psixologik nomutanosiblik tufayli yuzaga keladi.

a) Kommunikatsion muammolar

O'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi noto'g'ri yoki yetarli bo'lmagan muloqot ko'pincha tushunmovchiliklarga olib keladi. Ayniqsa, o'qituvchining haddan tashqari buyruqbozlik kayfiyati yoki o'quvchining bepisand munosabati ushbu muammolarni chuqurlashtiradi.

b) Psixologik nomutanosiblik

Har bir shaxsning individual psixotipi mavjud. O'qituvchi o'z ish metodlarini barcha o'quvchilarga bir xil tarzda qo'llaganda, ayrim o'quvchilar bunga ijobiy javob bermasligi mumkin. Bu esa norozi holatlarni keltirib chiqaradi.

c) Baholashdagi adolatsizlik hissi

O'quvchining o'ziga nisbatan baholarda adolatsizlik ko'rayotgani haqidagi tasavvuri (hatto bu xolis baho bo'lsa ham) konfliktli vaziyatga olib kelishi mumkin.

d) Tarbiyaviy yondashuvdagi farqlar

Zamonaviy o'quvchi ko'pincha erkin fikrlovchi, mustaqil qaror qabul qiluvchi shaxs bo'lib bormoqda. An'anaviy o'qituvchilik uslubida esa ko'proq intizom va itoatga urg'u beriladi. Bu yondashuvlar o'rtasidagi nomuvofiqlik ham ziddiyatlarga sabab bo'ladi.

e) Ijtimoiy omillar

O'quvchining oilaviy muhitdagi muammolari, ijtimoiy tengsizlik, internet va ijtimoiy tarmoqlarning ta'siri ham konfliktga zamin yaratishi mumkin.

- O'zaro hurmat va ishonchga asoslangan muloqotni rivojlantirish;

- Psixologik treninglar orqali o'qituvchilarning emotsional barqarorligini oshirish;
- O'quvchilarga individual yondashuvni kuchaytirish;
- Baholash tizimining shaffofligini ta'minlash;
- Maktab psixologlari ishtirokini kuchaytirish;
- Ota-onalar bilan hamkorlikni mustahkamlash.

Xulosa

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, konfliktlarning aksariyati noto'g'ri muloqot, emotsional boshqaruvning yetishmasligi, adolatsizlik hissi va shaxslararo munosabatlardagi nozikliklarni inobatga olmaslik natijasida vujudga keladi. Ayniqsa, bugungi globallashuv, tezkor texnologik taraqqiyot, ijtimoiy tarmoqlarning ta'siri ostida ulg'ayayotgan yangi avlod o'quvchilarining o'ziga xos psixologiyasi o'qituvchilardan zamonaviy yondashuvni talab etmoqda. Har bir o'quvchining individual xususiyatlari, intellektual va emotsional ehtiyojlarini e'tiborga olgan holda pedagogik strategiyalar ishlab chiqish, bunday konfliktlarning oldini olishda muhim omil hisoblanadi.

Konfliktlarning oldini olishning eng samarali yo'li — bu profilaktika. Ya'ni ziddiyatli vaziyatlar yuzaga kelmasidan oldin, o'qituvchi o'z o'quvchilari bilan ijobiy aloqalar o'rnatishi, ishonchli, adolatli va ochiq kommunikatsiyani yo'lga qo'yishi zarur. Bundan tashqari, baholashda shaffoflik, didaktik vositalarda xilma-xillik, o'quvchini tinglashga tayyorlik ham muhim o'rin tutadi. O'qituvchi o'zini nafaqat bilim beruvchi, balki o'quvchining ruhiy-axloqiy yetakchisi sifatida ko'ra bilishi lozim.

Shuningdek, zamonaviy maktab psixologi va ijtimoiy pedagoglarning roli ham bugungi kunda keskin ortmoqda. Ular orqali konfliktli holatlar erta bosqichda aniqlanib, o'z vaqtida hal etilishi mumkin. Ota-onalar bilan samarali hamkorlik esa bu jarayonning uchinchi muhim halqasi bo'lib, bola atrofida sog'lom psixologik muhit shakllanishiga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi konfliktlar – bu ta'lim tizimidagi muqarrar holat emas, balki boshqarilishi, o'rganilishi va ijobiy yo'nalishga yo'naltirilishi mumkin bo'lgan ijtimoiy-psixologik jarayondir. Bu esa har bir pedagogdan professional yondashuv, doimiy o'z ustida ishlash, zamonaviy psixologik bilimlar bilan qurollanishni talab etadi. O'zaro hurmat, empatiya, sabr-toqat va ijobiy muhit — ta'lim jarayonining eng muhim ustunlaridan biri bo'lib qolaveradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Azizxo'jaeva N.N. – Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. T.: Fan, 2020.
2. Xodjahmedov N.X. – Psixologik xizmat va ijtimoiy pedagogika asoslari. T.: 2021.
3. G'ofurov K.Q. – Pedagogik konfliktologiya asoslari. Samarqand, 2019.
4. Vygotskiy L.S. – Pedagogik psixologiya. Moskva: 2001.
5. Internet manbalari: Google Scholar, Ziyonet.uz